

ŠOLSKO TEKMOVANJE V ZNANJU SLOVENSKEGA JEZIKA ZA VODNIKOVO PRIZNANJE

Tekmovalna pola za 3. letnik gimnazije

3. december 2024

Pred vami so tekmovalne naloge različnega tipa, ki preverjajo vaše poznavanje slovenskega jezika. Nekatere naloge se navezujejo na izhodiščna besedila ali povedi, zato jih pred reševanjem dobro preberite. Če se zmotite, odgovor prečrtajte in poleg zapišite novega. Odgovori naj bodo pravopisno in slovnično pravilni. Nejasni in nečitljivi odgovori se točkujejo z nič točkami (negativnih točk ni). Pišite s kemičnim svinčnikom ali z nalivnim peresom in ne uporabljajte korekturnih sredstev.

Čas pisanja je 60 minut.

Želimo vam veliko uspeha pri reševanju tekmovalnih nalog.

Ime in priimek: _____

Šola: _____

Število možnih točk: 50

Število doseženih točk: _____

Sklop A

Preberite besedilo in rešite naloge.

Knjige >

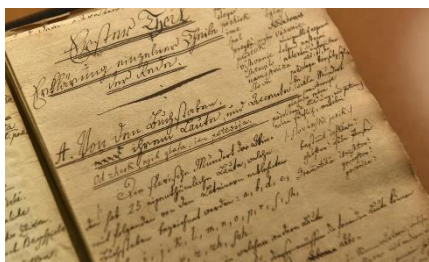
K. T., P. G., foto: Žiga Živulović jr. / BoBo

8. januar 2019 ob 8.25
Ljubljana - MMC RTV SLO, STA, Radio Slovenija

Ob 200. obletnici smrti Valentina Vodnika vpogled v njegove izvirne rokopise Bil je prvi na številnih področjih

(1) »Dovolj je spomina: me pesmi pojó,« je Valentin Vodnik zapisal ob koncu pesmi *Moj spominik*. V spomin 200. obletnice njegove smrti bo v prihodnjih mesecih vrsta dogodkov, posvečenih jezikoslovcu, pesniku, učitelju, časnikařu in duhovniku.

Štiri rokopise Valentina Vodnika so predstavili na njegovi domačiji v Zgornji Šiški. Foto: BoBo

Vodnikovo domačijo upravlja KUD Vodnikova domačija. Foto: BoBo

(2) Uvod v pestro Vodnikovo leto je bila popoldanska prireditev, ki je potekala natanko na 200. obletnico njegove smrti. Na prireditvi na Vodnikovi domačiji so bili v ospredju štiri njegovi izvirni rokopisi, ki jih je zbranim predstavil vodja rokopisne zbirke Narodne in univerzitetne knjižnice (NUK) **Marijan Rupert**.

(3) Rupert je glede teh štirih rokopisov, predstavljenih na Vodnikovi domačiji, pojasnil, da ti ne bodo ostali razstavljeni tam, ampak jih bo odnesel nazaj v NUK, ker morajo biti hranjeni pri določeni temperaturi in vlagi ter drugih posebnih razmerah.

(4) Ob jubileju so v NUK-u prenovili tudi stalno razstavo, skoznjo je obiskovalce popeljal soavtor postavitve **Janez Polajnar**, na ogled pa je tudi hišna predstava *Ljubljanski vodnik našel Vodnika* avtorja **Andreja Rozmana Roze**.

(5) Skozi leto bo sledila še vrsta drugih, med katerimi bo osrednji znanstveni simpozij, ki ga Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU pripravlja s SAZU-jem, ljubljansko filozofsko fakulteto in Vodnikovo domačijo, ki jo upravlja kulturno-umetniško društvo. Na simpoziju z naslovom *Oživljeni Vodnik* bo konec januarja 14 strokovnjakov predstavilo Vodnikovo življenje in delo z več vidikov.

(Vir: <https://www.rtvsllo.si/kultura/knjige/foto-ob-200-obletnici-smrti-valentina-vodnika-vpogled-v-njegove-izvirne-rokopise/476660>)

1.1 Rešite nalogi.	3 točke (a) + 2 točki (b)	
---------------------------	---------------------------	--

a. Opišite besedilo po danih kriterijih.

Čas nastanka besedila: _____

Mesto objave: _____

Sporočevalca: _____

Naslovniki: _____

Namen sporočevalca: _____

Besedilna vrsta: _____

a. Podčrtajte ustrezno opredelitev in jo utemeljite.

Vsebina besedila spada na področje
množičnih medijev/kulture/znanosti/umetnosti/politike, saj

1.2 Besedilo je bilo objavljeno na spletni strani MMC RTV SLO. Navedite eno prednost in eno slabost spletne objave besedila v primerjavi z objavo v tradicionalnem mediju. Vsako utemeljite v eni povedi.	2 točki (a) + 2 točki (b)	
--	---------------------------	--

a. Prednost:

b. Slabost:

1.3 Besedam v preglednici pripišite pomensko razmerje.	2 točki	
---	---------	--

januar – prosinec	
pesnik, pisatelj, slikar – umetnik	
strokovnjak – laik	
časnikar – publicist	

1.4 Rešite nalogi o naglaševanju besed.	1 točka (a) + 2 točki (b)	
--	---------------------------	--

a. Andrej Rozman Roza je svojo predstavo o Valentinu Vodniku naslovil *Ljubljanski vodnik našel Vodnika*. Beseda vodnik prav z enakim naglasom v češčini pomeni »povodni mož«. Podčrtajte pravilno trditev.

Beseda *vodnik* ima v naslovu predstave naglas na prvem/zadnjem zlogu.

Zapis besede z naglasnim znamenjem: _____

b. Besedi *vodnik* spremenite mesto naglasa in jo uporabite v povedi. _____

Poved z drugače naglašeno besedo:

1.5 Razložite pomen podčrtanih besed v povedi.	4 točke	
---	---------	--

Uvod v pestro Vodnikovo leto je bila popoldanska prireditev, ki je potekala natanko na 200. obletnico njegove smrti.

V Vodnikovi domačiji je na ogled tudi hišna predstava *Ljubljanski vodnik našel Vodnika* avtorja Andreja Rozmana Roze.

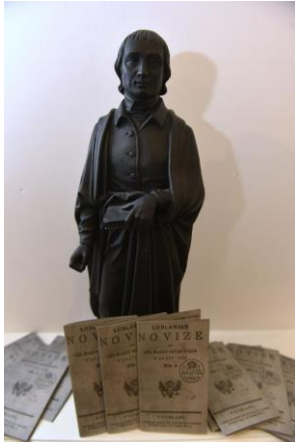
1.6 Utemeljite rabo velike in male začetnice v podčrtanih besedah.	2 točki	
---	---------	--

Skozi leto bo sledila še vrsta drugih, med katerimi bo osrednji znanstveni simpozij, ki ga Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU pripravlja s SAZU-jem, ljubljansko filozofsko fakulteto in Vodnikovo domačijo, ki jo upravlja kulturno-umetniško društvo.

Utemeljitev:

Sklop B

Preberite besedilo in rešite nalogo.

Kipec Valentina Vodnika v družbi Lublanskih noviz, ki jih je kot prvi slovenski časopis začel izdajati leta 1797. Foto: BoBo

Z eno nogo v enem in z drugo v drugem svetu

(1) Vodja NUK-ove rokopisne zbirke Marijan Rupert je opomnil, da »Vodnik stoji na prelomu dveh svetov – baročnega polihistorstva in poznejšega razsvetljskega enciklopedizma po zgledu francoskih enciklopedistov.«

(2) Vodnik velja za eno najpomembnejših slovenskih osebnosti 19. stoletja. Udejstvoval se je na številnih področjih, marsikje veljal za prvega, a obenem je ostal na določenih področjih v senci drugih tedanjih velikanov, kot sta bila pesnik France Prešeren in jezikoslovec Jernej Kopitar. Leta 1758 rojeni ustvarjalec je med drugim sestavil prvo slovnico v slovenščini, se podpisal pod eno prvih slovenskih pesniških zbirk in napisal prvo slovensko kuharico *Kuharske bukve* ter babiški priročnik v domačem jeziku. Leta 1797 je začel izdajati tudi prvi slovenski časopis *Lublanske novize*, ki je potem izhajal do leta 1800.

2.1 Rešite nalogi.	2 točki (a) + 3 točke (b)	
---------------------------	---------------------------	--

a. Kaj je avtor besedila poudaril z navedbo, da Vodnik velja za eno najpomembnejših slovenskih osebnosti 19. stoletja? Odgovorite v eni povedi.

b. Naslov *Z eno nogo v enem in z drugo v drugem svetu* ima prenesen pomen. Na kateri del besedila se nanaša? (Zapišite številko odstavka.)

Naslov preoblikujte tako, da boste nedvoumno izrazili temo odstavka, na katerega se nanaša.

2.2 Citirane besede iz besedila razvrstite v preglednico besednih vrst.	5 točk	
--	--------	--

»Vodnik stoji na prelomu dveh svetov – baročnega polihistorstva in poznejšega razsvetljenskega enciklopedizma po zgledu francoskih enciklopedistov.«

Besedna vrsta	Izpis besed

2.3 Rešite nalogi o števnikih.	1 točka (a) + 1 točka (b)	
---------------------------------------	---------------------------	--

a. Števnikoma v povedi *Leta 1797 je začel izdajati tudi prvi slovenski časopis Lublanske novize* določite vrsto.

Izpisani števnik	Vrsta števnik

b. Števnik, ki je zapisan s števki, zapišite s črkami.

2.4 Rešite nalogi.	2 točki (a) + 2 točki (b)	
---------------------------	---------------------------	--

a. Izpisani besedi postavite v zahtevano obliko in zapišite, do katere posebnosti prihaja pri tvorbi nove oblike.

Izpisana beseda	Zahtevana oblika	Posebnost
jezikoslovec (or. mn.)		
Kopitar (or. ed.)		

- b. Podčrtani del povedi pretvorite v stavek z osebno glagolsko obliko in zapišite novo poved v celoti.

Leta 1758 rojeni ustvarjalec je med drugim sestavil prvo slovnico v slovenščini.

2.5 Valentin Vodnik je zaslužen za uvajanje slovenske terminologije.	3 točke (a) + 2 točki (b)	
--	---------------------------	--

te bukve v' drugizh natifkovele. Sledna vmetnost ima svoje lastne besede; tudi vé imate svojo visho kuhinjske stvarí prav imenovati, tedaj bodete narbolj snale mojimu slabimu perzhetku popolnamost dati. Zhemú beséde krafi? Ali ni slovenski jesik sadofti premóshén?

O domačih izrazih je pisal tudi v predgovoru h *Kuharskim bukvam*, kjer zagovarja stališče, da je slovenščina dovolj bogata, da pri iskanju besed s kuharskega področja ni treba uporabljati tujih besed, kar utemeljuje tako: »Čemu besede krasti? Ali ni slovenski jezik zadosti premožen?« in še: »Moje besede v teh bukvah so skoro vse kranjskega slovenskega roda s tem samim razločkom, da se povsod v naši deželi ne govore. /.../

Bom li drugam hodil imena beračit, kader jih doma najdem?«

- a. Povzemite Vodnikovo stališče o rabi slovenske terminologije. V povzetek vključite citiranje Vodnikovih besed.

- b. Podčrtajte ustrezno trditev in jo utemeljite.

Vodnikovo stališče je še vedno/ni več aktualno, saj

Sklop C

3.1 V besedilu je več raznovrstnih napak. Odpravite jih.	5 točk	
---	--------	--

Francoska oblast je ob ustanovitvi ilirskih provinc leta 1809 Valentina Vodnika, zaradi njegovega znanja francoščine in italijanščine ter velike delovne vneme pritegnila v upravo in nov šolski sistem. V uradnem spisu francoski Vladi je Vodniku uspelo prepričati Francoze naj opustijo namen, da bi v šolski pouk na kranjskem namesto slovenščine vpeljali hrvaško dalmatinščino kot so to storili v preostalih delih Ilirskih provinc. Po njegovi zamisli je slovenščina postala učni jezik v enotni osnovni šoli in gimnaziji, v zadnjem letniku tudi kot učni predmet. Potem ko se je vrnila avstrijska oblast je bil Valentin Vodnik, zaradi pretiranega navdušenja nad Napoleonom predčasno upokojen ter izključen tudi iz javnega življenja in pozabljen. Kljub temu je prvi slovenski književnik z lastnim spomenikom, je za Radio Slovenija poročal Motnikar Vlado. Ob tem je dodal, da je bil Vodnik med začetniki slovenske prosvetne poezije, pa tudi pomemben naroden preroditelj in dramilec.

3.2 Iz naloge 3.1 izpišite dva popravka in ju utemeljite.	2 točki	
--	---------	--

Popravek	Utemeljitev

3.3 Zadnjo poved pretvorite v premi govor.	2 točki	
---	---------	--
